

The measurement of regional inequalitive opportunity for Turkish middle school between dynastic period to republic period with Atkinson approach

Türkiye’de hanedanlıktan cumhuriyete ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeylerinin Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla ölçümü (1897 ve 1997)

**Murat Çiftçi¹
Recep Seymen²**

Abstract

Objective: The aim of this study was to investigate level of social utility from teachers to the students in middle schools in Turkey for Dynastic period to republic period.

Material and Method: In the study, the Atkinson indices were used to calculate between 1897 and 1997. The data were depended on web site of Turkish Statistical Institute and the first statistical yearbook in Ottoman Empire.

Results: The indices have found that there are inter - regional inequalitive distribution of teachers and that there are loosing of social utility for the students from teachers. Levels of social utility from the teachers were 73.3 % in 1897 and 93.7 % in 1997.

Conclusion: After there had been high levels of loosing for social utility from inter-regional inequalitive distribution in Turkish

Özet

Amaç: Bu çalışmada 1897 ve 1997 yılları arasında ortaokullarda öğrenci ve öğretmen sayılarının bölgesel dağılımlarındaki dengesizlikten kaynaklanan sosyal fayda kaybının ölçülmesine odaklanılmıştır.

Materyal ve Metot: Bu çalışmada Atkinson endeksleri kullanılmıştır. Uygulamada kullanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumunun web sitesinden ve Osmanlı devletinin ilk istatistik yıllığından alınmıştır.

Bulgular: Hesaplanan endeks katsayıları, öğretmenlerin bölgesel “iller arası” dağılımlarının öğrenci sayılarına göre ciddi düzeyde dengesiz olduğunu ve öğrencilerin öğretmenlerden sağladıkları sosyal faydadan ciddi kayıplarının mevcut olduğunu göstermektedir. Hesaplanan sosyal fayda düzeyleri 1897 yılı için % 73.3, 1997 yılında ise % 93.7 düzeylerinde gerçekleşmiştir. Bu sonuçta

¹Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, murataciftci@trakya.edu.tr

²Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, reseymen@yahoo.com

middle schools in 1897, the distribution improved during republic period. Hence we can claim that there was almost absolute equality for regional balance of teacher / student in Turkish middle schools.

Key Words: Social policy; national education; social equality; education policy; demography; regional science; statistics; development economics.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1897 yılı için ortaokullarda görev yapan öğretmen başına düşen 26.1 öğrencilik düzeyin 35.6 öğrenci şeklinde hissedildiği şeklinde yorumlanabilir. Buna ek olarak 1997 yılı için ise öğretmen başına düşen 16.9 öğrencilik düzeyin 18.1 öğrenci gibi hissedilmiştir.

Sonuç: Türkiye’de 1897’de ortaokullardaki öğretmenlerin bölgesel dağıtımlarındaki dengesizlikten dolayı yüksek düzeyde sosyal fayda kaybı mevcutken, cumhuriyet döneminde ciddi gelişim sağlanmıştır. Dolayısıyla Türk ortaokullarında öğretmen / öğrenci dengesinde mutlak dengeye ulaşma yolunda ciddi mesafe alındığını savunabiliriz.

Anahtar Kelimeler: Sosyal politika; milli eğitim; sosyal eşitlik; eğitim politikası; demografi; bölge bilimi; istatistik; kalkınma iktisadı.

1. Giriş

Osmanlı Devleti’nde 19. yüzyıla kadar askeri eğitim ile Enderunlar dışında eğitim sistemi vakıflar kanalıyla yürütülmüştür (Okur, 2005, 200). Modern anlamda zorunlu eğitime dair ilk reform hareketi II. Mahmud’un 1824 tarihli “Talim-i sıbyan” fermanıyla başlatılmaktaysa da (Kapıcı, 2010, 261) bu fermanla sadece Müslüman çocukları için Sıbyan mekteplerine devam sağlanarak dinsel eğitim verilmesi üzerinde durulduğu görülmektedir (Okur, 2005, 201). Dolayısıyla da modern anlamda Osmanlı Devleti’nde temel eğitimin 1824 tarihli II. Mahmud fermanına dayandırılması oldukça güçtür (Çiftçi, 2009, 379). Bu konuda yaşanan önemli gelişmeler arasında 1857 tarihinde Maarif-i Umumiye Nezareti’nin kurulması gösterilebilir (Tepecik, 2002, 141). İkinci önemli gelişme ise Maarif Nazırı Saffet Paşa tarafından o günkü Fransız milli eğitim teşkilatının örnek alınmasıyla oluşturulan 198 maddeden oluşan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin çıkartılması olmuştur (Koçer, 1973, 7).

Küçük değişikliklerle birlikte II. Meşrutiyete kadar Osmanlı Maarif Teşkilatı’nın yasal zeminini oluşturan ve sisteme yön veren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile getirilen önemli değişiklikler şu şekilde özetlenebilir:

- 1- Nizamname ile zorunlu eğitim esası getirilmiştir.
- 2- Okullar, çeşitli kısım ve derecelere ayrılmıştır.
- 3- Eğitim müfredatında yenilikler getirilmiştir.

Çiftçi, M., Seymen, R. (2012). Türkiye’de hanedanlıktan cumhuriyete ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeylerinin Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla ölçümü (1897 ve 1997). *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 815-830.

- 4- Öğretmenlerin vasıfsal gelişimine yönelik önlemler alınmıştır.
- 5- Vilayetlerde eğitim müdürlüklerinin oluşturulması kararı alınmıştır.
- 6- Öğrencilerin motivasyonunu sağlayacak sınav usulünün getirilmesine yönelik önlemlerin alınması söz konusudur.
- 7- Okullar sayıca çoğaltılmıştır.
- 8- Okulların sayıca çoğaltılması karşısında oluşan harcamaların finansmanı için halktan vergi alınması, diğer bir deyişle vergi ihdası söz konusudur.
- 9- Nizamname ise mahalle ve karyelerde Sıbyan mektebinin “3 sınıflı ilkokul”, 500 haneyi aşan kasabalardaysa rüştiyenin “ortaokul” kurulması standardı getirilmiştir.
- 10- Bu düzenlemeye göre ülke içerisinde 35-40 bin arasında sıbyan mektebinin faaliyet göstermesi zorunlu olacağından, bu okulların harcamalarının karşılanması genel bütçe yerine yerel halka bırakılmıştır (Antel, 1999, s. 451-2; Çiftçi, 2009, s. 379).

Eğitim alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak milli eğitime aktarılan kaynaktaki kısmi bir artışın yaşandığı sonucuyla karşılaşılmaktadır. Maarif-i Umumiye Nezareti’nin kurulduğu 1857 tarihine kadar bütçede özel yer bulamayan maarif ödenekleri, 1856/7 bütçe yılından itibaren bütçede yer bulmaya başlamıştır. 1856/7 bütçe yılından 1867/8 bütçe yılına kadar bütçeden eğitime ayrılan ödenek 1.3 ile 6.3 milyon kuruş arasında dalgalı bir seyir izlemişse de bütçe harcamaları içerisindeki oransal payın binde 2 civarında olduğu savunulabilir. Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin kabulü ertesinde ise II. Abdülhamid zamanına kadar düzenli sayılabilecek bir artışın gerçekleştiğini savunmak yanlış olmayacaktır (Tablo 1).

Tablo 1. Osmanlı Döneminde Eğitime Bütçeden Ayrılan Yıllık Ödenekler (1856/7 – 1876/7)			
Bütçe yılı	Maarif-i Umumiye Muhassasatı (Ödeneği) (Kuruş)	Toplam bütçe harcaması (Kuruş)	Bütçe giderlerindeki yüzdesel payı (%)
1856-7	1,288,000	929,362,500	0.14
1857-8	?	?	?
1858-9	2,057,200	1,200,665,935	0.17
1859-60	2,472,075	1,363,114,732	0.18
1860-1	2,324,828	1,311,636,964	0.18
1861-2	2,467,842	1,393,407,544	0.18
1862-3	?	?	?
1863-4	4,715,036	1,484,502,492	0.32
1864-5	6,294,042	1,602,836,185	0.39
1865-6	?	?	?
1866-7	3,521,026	1,679,593,840	0.21
1867-8	3,767,576	1,868,318,076	0.20
1868-9	5,225,000	1,701,090,500	0.31
1869-70	7,143,500	2,036,084,000	0.35
1870-1	10,429,000	2,070,929,500	0.50
1871-2	10,807,000	2,276,533,500	0.47
1872-3	8,089,000	2,140,445,000	0.38
1873-4	9,281,000	2,618,661,500	0.35
1874-5	12,500,000	2,513,458,000	0.50
1875-6	12,705,500	2,892,909,500	0.44
1876-7	14,103,000	2,572,624,000	0.55

Kaynak: Tefvik Güran (2003), **Osmanlı Mali İstatistikleri – Bütçeler 1841-1918**, DİE, Ankara.

Çalışma konusunu oluşturan ortaokulların başlangıcına bakıldığında, Tanzimat dönemine doğru eğitimin başlatıldığı sonucuyla karşılaşılmakta olup cumhuriyetin ilk yıllarında ortaokul olarak adlandırılmasına kadar ismini devam ettirecek olan rüştiyelerin resmi olarak başlangıcı 5 Şubat 1839’a dayanmaktadır. İlk açıldığında 4 yıl olan rüştiyeler, 21 Mart 1850’de Daru’l-Maarif’in açılmasıyla 6 yıla çıkarılmış iken 1863’te 5, 1869’da 4, son olarak 1892’de 3 yıla indirilmiştir (Taşkın, 2009, 248). Rüştiyelerin açılış gayesine bakıldığında ise, yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak olduğu görülmektedir (Koçer, 5). Yükseköğretim kurumlarına öğrenci yetiştirmek için kurulan bu ilk Mekatib-i rüştiyeler sıbyan mektebi üzerine okunan öğretim aşaması şeklinde oluşturulmuştur (Demir, 2010, 9).

Cumhuriyet döneminde adı ortaokul olarak değiştirilen ve ilkokul ile lise arasında, ortaöğretimin ilk aşamasını oluşturan rüştiyeler, 1997’de ortaöğretimin ilk aşaması olmaktan çıkartılarak ilköğretim içerisine dahil edilmiştir. Bu konudaki köklü değişiklik 18.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla getirilen ve 6-14 yaş arasındaki çocukların 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu ilköğretim görmesini benimseyen yasadır. Bu yasaya dayanarak ilkokul ve ortaokul birleştirilerek 1997-8 eğitim – öğretim yılından itibaren ilköğretim okulları oluşturulmuştur (DİE, 2001, s. 147). Dolayısıyla Osmanlı dönemi ile cumhuriyet dönemi arasında yapılacak mukayeselerde, eş işlevselliğin söz konusu olduğu cumhuriyet dönemindeki son tarih 1997 yılıdır.

Bu çalışmada, Osmanlı devletinde ülke bütününe içeren ilk genel istatistik yıllığını oluşturan 1897 istatistik yıllığında bu tarih itibarıyla rüştiye talebelerinin kendi miktarlarıyla orantılı olarak muallimlerle iller arasındaki dağılımlarından sağladıkları sosyal fayda düzeyleri ve cumhuriyet döneminde eş işlevselliğin sağlandığı son tarih olan 1997 yılındaki düzeyler Atkinson endeksi yaklaşımı vasıtasıyla hesaplanarak mukayese edilmiştir. Veri tasarımında, 1897 yılı için Osmanlı istatistik yıllığından vilayetler düzeyinde rüştiye aşamasındaki öğrenci “talebe” ve muallim “öğretmen” sayıları ve 1997 yılı için ise Türkiye İstatistik Kurumu’ndan 1997 için iller düzeyinde (3. İBBS) ortaokul aşamasındaki öğrenci sayıları ile mevcut öğretmen sayıları alınmıştır.

2. Yöntem

Bölgesel eşitsizlik ölçümlerinde çok sayıda eşitsizlik endeksinden yararlanılmaktadır. Gini katsayısı bu endeksler içerisinde en bilinen ve yaygın olan eşitsizlik ölçüsü konumundadır (Fedorov, 2002, s. 447; Ravallion, 2001, s. 6; Moran 2003, s. 353). Eşitsizlik ölçümünde en eski endeks olan Gini katsayısı ilk defa 1912 yılında kullanılmıştır (Sen, 1973). Ancak, Gini endeksi gibi ortalama ya da diğer ölçülerden sapmaya dayanan Dahl’in endeksi, Nagel’in endeksi veya entropi – bilgi teorisine

dayanan değişim katsayısı “coefficient of variation”, logaritmik varyans “logarithmic variance”, Theil endeksi veya normatif sosyal fayda modellerine dayanan Atkinson endeksi gibi çok sayıda eşitsizlik ölçüsü de mevcut bulunmaktadır (Chakravorty, 1996).

Eşitsizlik endeksleri birbirinden farklı çok sayıda konu ve disiplin için kullanılmaktadır. Ekonomi disiplininde bölgesel verimlilikte, ücretlerde ve fert başına düşen GSYİH’ daki eşitsizlikte (Özmucur ve Silber, 2002; Duro, Esteban, 1998; Güven, 2007; Gezici, 2004; Özmucur ve Silber, 2005; Benito, Ezcurra, 2005; Öztürk, 2005; Ezcurra, & Rapún, 2006; Ezcurra, Pascual, 2007; Ezcurra, Pascual, Rapún, 2007; Ezcurra, et al. 2005; Gezici, 2007; Elveren ve Galbraith, 2008), tarımsal ürün verimliliği konusunda (Sadras, Bongiovanni, 2004), beşeri sermaye ve eğitim eşitsizliğinin tespitinde (Siew, Lim, Tang, 2008) ve sermaye stoğu eşitsizliğinin ölçülmesinde (Lu, 2008) endeksler kullanılmaktadır. Bunların dışında varlık ve borçların dağılımları çerçevesinde finans disiplininde (Marks, Headey ve Wooden, 2005), cinsiyet ve etnik kökene dayanan mesleki ayrımcılık kapsamında da sosyoloji disiplininde (Chagravarty ve Silber, 2007), göç yoğunluğundaki bozulma kapsamında da demografi alanında (Sweeney ve Goldstein, 2005) kullanılmaktadır. Milliyetçilik kapsamında siyasal partilerde (Jones, Mainwaring, 2003), merkezileşme ölçüsü olarak (Dawkins, 2006) kullanılmaktadır. İşgücünün bölgesel dağılımı (Carlino ve Chatterjee, 2002; Heindenreich, 2003) olarak şehir ve bölge planlamada, ülkelerarası enerji yoğunluğundaki eşitsizliğin ölçümünde (Alcantara ve Duro, 2004) ve hava, su, toprak ve yeraltı sularının kirlenmesinde eyaletlerarası eşitsizliğin ölçülmesinde (Millimet ve Slottjet, 2002) çevre biliminde de kullanılmaktadır. Hatta ABD bezbol ligindeki gizli tehlikelerin karşılaştırmalı dengesinin ölçülmesinde (Utt ve Fort, 2002) ve dikkat (Schmidt ve Berri, 2001) sporda, suçluların dağılımı çerçevesinde kriminolojide (Oberwittler, 2004) de aktif kullanımı mevcuttur. Test tekniği olarak istatistikte (Jammalamadaka ve Gorla, 2004) ve hatta parazit boylarının dağılımı eşitsizliklerinin ölçülmesiyle parazit biliminde (Poulin ve Latham, 2002) dahi endeksler kullanılmaktadır.

Endekslerin gösterge kabiliyetleri konusunda da çeşitli tartışmalar mevcut olup bu çerçevede istatistiksel testler yapılmıştır. Bu çerçevede Harvey (2005) Gini katsayısı ile Atkinson endeksi arasında yüksek ilişkinin olduğunu savunurken karşı tez olarak Garcia ve Molina yaptıkları çalışmasında (2001, s. 2418), en iyi göstergenin Atkinson endeksi olduğunu savunmaktadır. Salas (1997)’a göre de, standart fayda içerikli eşitsizlik endekslerinden birisi olan Atkinson endeksinin performansı son derece tatminkâr konumdadır.

Atkinson endeksini başta Gini endeksi olmak üzere diğer eşitsizlik endekslerinden ayıran özellikleri ise şu şekilde ifade etmek mümkündür: İlk olarak eşitsizlik ölçümü için etik uygulamaların modern versiyonuna 1970’te Antony B. Atkinson tarafından geliştirilen söz konusu endeks öncülük etmiştir (Pedersen, 2004, s. 34). İkinci olarak ise Atkinson endeks değeri, aynı fayda seviyesinin eşit dağılım durumuna göre gerçekleşen mevcut sosyal fayda kaybıyla bütünleştirildiğinde çok duyarlı bir yoksulluk endeksi özelliğindedir.

Atkinson çalışmasında orijinal sosyal refah endeksinin formülasyonu

$$I = 1 - \left[\sum_i \left(\frac{y_i}{\mu} \right)^{1-\varepsilon} f(y_i) \right]^{\frac{1}{1-\varepsilon}} \quad [1]$$

şeklinindedir (Atkinson, 1970, s. 257). Bu formülasyonda y geliri, μ ortalama geliri, ε ise farklı gelir seviyelerinde gelir transferine duyarlılık düzeyini ifade etmektedir.

Bölgeler arası eşitsizlik için Atkinson endeksi formülasyonu ise;

$$A_{(\Omega)} = 1 - \left[\frac{S_i}{S} \times \left(\sum_{i=1}^n \frac{Y_i/S_i}{\bar{Y}/\bar{S}} \right)^{1-\Omega} \right]^{\frac{1}{1-\Omega}} \quad \text{eğer } \Omega \neq 1 \quad [2]$$

şeklinindedir. Bu formüle göre “ $A_{(\Omega)}$ ” endeksi, “ Y_i ” i ilindeki / vilayetindeki ortaokul / rüştiyede görev alan öğretmen sayısını, “ \bar{Y} ” il / vilayet başına düşen ortalama ortaokul / rüştiyelerde görev alan öğretmen sayısını tanımlamaktadır. “ S_i ” i ilinde / vilayetinde öğrenim gören ortaokul / rüştiye öğrenci sayısını ve “ \bar{S} ” il / vilayet başına düşen ortalama ortaokul / rüştiyedeki öğrenci sayısını tanımlamaktadır. “ Ω ” ise duyarlılık parametresidir.

Araştırmacılar Ω duyarlılık parametresine verecekleri değer tespitinde özgürdürler ve genel de hesaplama kolaylığı ve yüksek duyarlılığın olduğu gerekçesiyle 2 değerini vermektedirler (Öztürk, 2005, s. 99). Bu parametre zenginden çok zengin olmayana, fakirden çok fakir olmayana göre yeniden dağılımına mukayeseli duyarlılığı yansıtmakta olup, daha yüksek Ω değeri, gelir dağılımı transferinin daha düşük olan arka kısımdakilerin duyarlılığının “orta-düşük gelirli” daha yüksek hissedilmesini sağlamaktadır (Spatz, 2006, s. 109). Dolayısıyla da arka kısımda kalan fakirlerdeki

yeniden dağıtım, zenginlere göre ölçeksel bazda daha düşük olacaktır ve parametre bunu standartlaştırmaktadır. Ayrıca endeksle sosyal refah “fayda” düzeyine deulaşmakta olup, bölgelerarası eşitsizlikten kaynaklanan sosyal refah “fayda” kaybını rahat şekilde tespit etmeyi de mümkün kılmaktadır. Bu sayede hesaplanan Atkinson değeri bölgelerarasındaki eşit olmayan dağılımdan kaynaklanan sosyal refah “fayda” kaybını tanımlamaktadır. Buna göre örneğin Atkinson endeks değeri 0.15 ise, bölgelerarası eşit dağılım durumunda aynı sosyal faydanın $[100*(1-Atkinson)]$ %85’inden aynı düzeyde sağlanacağı anlamını taşımaktadır (Redigor et al. 2003, s. 963). Dolayısıyla da Atkinson endeksi, diğer endekslerin aksine bilim adamları için net şekilde elde edilen sosyal fayda düzeyini ve bölgelerarası eşitsizlikten kaynaklanan sosyal fayda “refah” kaybını hesaplama imkânını da sunmaktadır.

3. Bulgular

1897 yılında Osmanlı devleti sınırları dahilindeki vilayet ve sancaklardaki toplam talebe sayısı 33,269 kişi olup, muallim sayısı ise 1,274 kişidir. Muallim başına düşen talebe sayısına bakıldığında ülke geneli itibarıyla muallim başına düşen talebe sayısının 26.1 kişi olduğu görülmektedir. Vilayet ve sancaklardaki muallim başına düşen talebe sayıları incelendiğinde 35 vilayet ve sancaktan on dördünde ülke bütünü ortalamasının altında gerçekleşme yaşandığı, yirmisinde ise ülke bütünü ortalamasının üstünde gerçekleşme yaşandığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. 1897 Yılında Vilayetlere Göre Muallim, Talebe, Muallim başına düşen Talebe Sayıları ve Mukayeseleri						
Vilayet ve sancaklar	ve	Muallim	Talebe	Muallim başına düşen talebe	Ülke ortalamasından sapma (Talebe sayısı)	Ülke ortalamasına göre durum
Dersaadet mülhakatı	ve	320	4776	14.9	-11.2	Ülke ortalamasının altında
Edirne		41	1402	34.2	8.1	Ülke ortalamasının üstünde
Selanik		35	1125	32.1	6.0	Ülke ortalamasının üstünde
Yanya		19	604	31.8	5.7	Ülke ortalamasının üstünde
Aydın		104	2401	23.1	-3.0	Ülke ortalamasının altında
Hüdavendigâr		114	2233	19.6	-6.5	Ülke ortalamasının altında
Kastamonu		49	1293	26.4	0.3	Ülke ortalamasının üstünde
Trabzon		50	1681	33.6	7.5	Ülke ortalamasının üstünde
Ankara		35	967	27.6	1.5	Ülke ortalamasının üstünde
Suriye		11	331	30.1	4.0	Ülke ortalamasının üstünde
Beyrut		9	286	31.8	5.7	Ülke ortalamasının üstünde
Adana		24	736	30.7	4.6	Ülke ortalamasının üstünde
Konya		70	2656	37.9	11.8	Ülke ortalamasının üstünde
Sivas		43	1528	35.5	9.4	Ülke ortalamasının üstünde
Diyarbakır		19	550	28.9	2.8	Ülke ortalamasının üstünde
Halep		36	1148	31.9	5.8	Ülke ortalamasının üstünde
Cezair-i Bahr-ı Sefid		12	2002	166.8	140.7	Ülke ortalamasının üstünde
Manastır		39	1002	25.7	-0.4	Ülke ortalamasının altında
Erzurum		20	645	32.3	6.1	Ülke ortalamasının üstünde
Çatalca		3	55	18.3	-7.8	Ülke ortalamasının altında
Kosova		54	1706	31.6	5.5	Ülke ortalamasının üstünde
İzmit		13	336	25.8	-0.3	Ülke ortalamasının altında
Biga		9	229	25.4	-0.7	Ülke ortalamasının altında

Çiftçi, M., Seymen, R. (2012). Türkiye’de hanedanlıktan cumhuriyete ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeylerinin Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla ölçümü (1897 ve 1997). *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 815-830.

Tablo 2 devam. 1897 Yılında Vilayetlere Göre Muallim, Talebe, Muallim başına düşen Talebe Sayıları ve Mukayeseleri					
Vilayet sancaklar ve	Muallim	Talebe	Muallim başına düşen talebe	Ülke ortalamasından sapma (Talebe sayısı)	Ülke ortalamasına göre durum
Mamuretülaziz	30	875	29.2	3.1	Ülke ortalamasının üstünde
Kudüs-ü Şerif	6	233	38.8	12.7	Ülke ortalamasının üstünde
Bağdat	12	417	34.8	8.6	Ülke ortalamasının üstünde
Musul	11	266	24.2	-1.9	Ülke ortalamasının altında
İşkodra	17	492	28.9	2.8	Ülke ortalamasının üstünde
Van	16	338	21.1	-5.0	Ülke ortalamasının altında
Basra	9	166	18.4	-7.7	Ülke ortalamasının altında
Zor	7	155	22.1	-4.0	Ülke ortalamasının altında
Bitlis	14	252	18.0	-8.1	Ülke ortalamasının altında
Trablusgarp	9	149	16.6	-9.6	Ülke ortalamasının altında
Yemen	11	142	12.9	-13.2	Ülke ortalamasının altında
Bingazi	3	92	30.7	4.6	Ülke ortalamasının üstünde
Toplam / Ortalama	1274	33269	26.1		

Kaynak: DIE (1997), *Osmanlı Devleti'nin İlk İstatistik Yılığ* 1897, s. 109-113.

1997 yılında Türkiye sınırları dahilindeki illerdeki toplam öğrenci sayısı 1,166,195 kişi olup, öğretmen sayısı ise 68,853 kişidir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında ülke geneli itibarıyla ortalama sayının 16.9 kişi olduğu görülmektedir. İllerdeki öğretmen başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde 1997 yılındaki idari bölünüşe göre 80 ilin kırk dördünde ülke bütünü ortalamasının altında gerçekleşme yaşandığı, otuz altısında ise ülke bütünü ortalamasının üstünde gerçekleşme yaşandığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. 1997 Yılında İllere Göre Öğretmen, Öğrenci, Öğretmen başına düşen Öğrenci Sayıları ve Mukayeseleri					
İller	Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	Ülke ort. sapma	Ülke ortalamasına göre durum
Adana	1943	44219	22.8	5.8	Ülke ortalamasının üstünde
Adıyaman	384	11195	29.2	12.2	Ülke ortalamasının üstünde
Afyon	595	8305	14.0	-3.0	Ülke ortalamasının altında
Ağrı	118	3331	28.2	11.3	Ülke ortalamasının üstünde
Aksaray	271	5916	21.8	4.9	Ülke ortalamasının üstünde
Amasya	490	6173	12.6	-4.3	Ülke ortalamasının altında
Ankara	7308	103054	14.1	-2.8	Ülke ortalamasının altında
Antalya	1803	26050	14.4	-2.5	Ülke ortalamasının altında
Ardahan	74	2690	36.4	19.4	Ülke ortalamasının üstünde
Artvin	120	2482	20.7	3.7	Ülke ortalamasının üstünde
Aydın	1486	17372	11.7	-5.2	Ülke ortalamasının altında
Balıkesir	1425	19086	13.4	-3.5	Ülke ortalamasının altında
Bartın	245	2134	8.7	-8.2	Ülke ortalamasının altında
Batman	175	6820	39.0	22.0	Ülke ortalamasının üstünde
Bayburt	70	975	13.9	-3.0	Ülke ortalamasının altında
Bilecik	170	1911	11.2	-5.7	Ülke ortalamasının altında
Bingöl	148	3113	21.0	4.1	Ülke ortalamasının üstünde
Bitlis	123	2941	23.9	7.0	Ülke ortalamasının üstünde
Bolu	384	7033	18.3	1.4	Ülke ortalamasının üstünde
Burdur	362	4068	11.2	-5.7	Ülke ortalamasının altında
Bursa	2017	32236	16.0	-1.0	Ülke ortalamasının altında
Çanakkale	474	7648	16.1	-0.8	Ülke ortalamasının altında
Çankırı	206	1989	9.7	-7.3	Ülke ortalamasının altında
Çorum	703	9632	13.7	-3.2	Ülke ortalamasının altında
Denizli	1008	12749	12.6	-4.3	Ülke ortalamasının altında
Diyarbakır	792	20730	26.2	9.2	Ülke ortalamasının üstünde

Çiftçi, M., Seymen, R. (2012). Türkiye’de hanedanlıktan cumhuriyete ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeylerinin Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla ölçümü (1897 ve 1997). *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 815-830.

Tablo 3 devam. 1997 Yılında İllere Göre Öğretmen, Öğrenci, Öğretmen başına düşen Öğrenci Sayıları ve Mukayeseleri						
Edirne	441	6745	15.3	-1.6	Ülke ortalamasının altında	
Elazığ	775	14250	18.4	1.4	Ülke ortalamasının altında	
Erzincan	294	4487	15.3	-1.7	Ülke ortalamasının altında	
Erzurum	737	13194	17.9	1.0	Ülke ortalamasının üstünde	
Eskişehir	913	15264	16.7	-0.2	Ülke ortalamasının altında	
Gaziantep	868	21773	25.1	8.1	Ülke ortalamasının üstünde	
Giresun	304	6936	22.8	5.9	Ülke ortalamasının üstünde	
Gümüşhane	113	2016	17.8	0.9	Ülke ortalamasının üstünde	
Hakkari	68	2315	34.0	17.1	Ülke ortalamasının üstünde	
Hatay	1369	32430	23.7	6.8	Ülke ortalamasının üstünde	
İğdır	114	2837	24.9	7.9	Ülke ortalamasının üstünde	
Isparta	606	8051	13.3	-3.7	Ülke ortalamasının altında	
İstanbul	10943	194256	17.8	0.8	Ülke ortalamasının üstünde	
İzmir	5359	70263	13.1	-3.8	Ülke ortalamasının altında	
Kahramanmaraş	762	15000	19.7	2.7	Ülke ortalamasının üstünde	
Karabük	343	4301	12.5	-4.4	Ülke ortalamasının altında	
Karaman	205	3301	16.1	-0.8	Ülke ortalamasının altında	
Kars	184	4778	26.0	9.0	Ülke ortalamasının üstünde	
Kastamonu	285	3678	12.9	-4.0	Ülke ortalamasının altında	
Kayseri	1015	23753	23.4	6.5	Ülke ortalamasının üstünde	
Kırıkkale	401	7637	19.0	2.1	Ülke ortalamasının üstünde	
Kırklareli	371	5757	15.5	-1.4	Ülke ortalamasının altında	
Kırşehir	215	6226	29.0	12.0	Ülke ortalamasının üstünde	
Kilis	163	1860	11.4	-5.5	Ülke ortalamasının altında	
Kocaeli	1198	24484	20.4	3.5	Ülke ortalamasının üstünde	
Konya	2085	29675	14.2	-2.7	Ülke ortalamasının altında	
Kütahya	530	6687	12.6	-4.3	Ülke ortalamasının altında	
Malatya	1125	22054	19.6	2.7	Ülke ortalamasının üstünde	
Manisa	1158	17435	15.1	-1.9	Ülke ortalamasının altında	
Mardin	227	7668	33.8	16.8	Ülke ortalamasının üstünde	
Mersin	2007	34087	17.0	0.0	Ülke ortalamasının üstünde	
Muğla	808	10880	13.5	-3.5	Ülke ortalamasının altında	
Muş	124	3838	31.0	14.0	Ülke ortalamasının üstünde	
Nevşehir	313	5176	16.5	-0.4	Ülke ortalamasının altında	
Niğde	235	4438	18.9	1.9	Ülke ortalamasının üstünde	
Ordu	531	10662	20.1	3.1	Ülke ortalamasının üstünde	
Osmaniye	525	11446	21.8	4.9	Ülke ortalamasının üstünde	
Rize	196	5358	27.3	10.4	Ülke ortalamasının üstünde	
Sakarya	716	10781	15.1	-1.9	Ülke ortalamasının altında	
Samsun	1300	21333	16.4	-0.5	Ülke ortalamasının altında	
Siirt	104	3662	35.2	18.3	Ülke ortalamasının üstünde	
Sinop	296	2704	9.1	-7.8	Ülke ortalamasının altında	
Sivas	552	11066	20.0	3.1	Ülke ortalamasının üstünde	
Şanlıurfa	455	12575	27.6	10.7	Ülke ortalamasının üstünde	
Şırnak	40	1789	44.7	27.8	Ülke ortalamasının üstünde	
Tekirdağ	649	8293	12.8	-4.2	Ülke ortalamasının altında	
Tokat	531	8358	15.7	-1.2	Ülke ortalamasının altında	
Trabzon	971	16136	16.6	-0.3	Ülke ortalamasının altında	
Tunceli	163	2399	14.7	-2.2	Ülke ortalamasının altında	
Uşak	440	5267	12.0	-5.0	Ülke ortalamasının altında	
Van	330	9020	27.3	10.4	Ülke ortalamasının üstünde	
Yalova	198	3471	17.5	0.6	Ülke ortalamasının üstünde	
Yozgat	447	7003	15.7	-1.3	Ülke ortalamasının altında	
Zonguldak	857	13490	15.7	-1.2	Ülke ortalamasının altında	
Toplam/Ortalama	68,853	1,166,195	16.9			

Kaynak: TÜİK.

Atkinson uygulamaları neticesinde elde edilen bulgular incelendiğinde ise, aradan geçen yüz yıllık dönem içerisinde ortaokul / rüştüye düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, öğretmenlerin bölgesel dağılımlardaki dengesizlikten kaynaklanan sosyal fayda kayıplarında ciddi bir iyileşmenin yaşandığı sonucuyla karşılaşılmaktadır. Atkinson katsayıları 1897 yılı için 0.267 iken, 1997’de 0.063 düzeyine gerileyerek sosyal fayda kayıpları % 26.7’den %6.3’e inmiştir. Dolayısıyla da öğrencilerin elde ettiği sosyal fayda düzeyleri %73.3’ten %93.7’ye yükselmiş konumdadır (Tablo 4).

Tablo 4. 1897 ve 1997 İçin Atkinson Katsayıları, Sosyal Fayda ve Sosyal Fayda Kayıp Oranları Mukayesesi		
Katsayılar	1897	1997
Atkinson Endeks Katsayısı	0.267	0.063
Sosyal fayda düzeyi (%)	73.3	93.7
Sosyal fayda kaybı (%)	26.7	6.3
N (İl / Vilayet sayısı)	35	80

Tanım gereği Atkinson eşitsizlik endeks yaklaşımında, oluşan sosyal fayda kaybı hissedilmeyen ya da başka deyişle yok olarak hissedilen kısmı oluşturmaktadır. Bu çerçevede konu irdelendiğinde 1897’de 1,274 kişiden oluşan öğretmen sayısı, aslında öğrenciler tarafından tam dengeli dağıtılan 934 öğretmen düzeyinde hissedilmektedir. Yüz yıllık dönem sonrasında 1997’de ise 68,853 kişiye yükselen öğretmen sayısı, öğrenciler tarafından tam dengeli dağıtılan 63,614 öğretmen düzeyinde hissedilmektedir.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayıları açısından konu irdelendiğinde ise şu bulgulara ulaşılmaktadır: 1897’de rüştüyelerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 26.1 kişi iken, bu sayı oluşan sosyal fayda kaybı neticesinde 35.6 öğrenci olarak hissedilmektedir. 1997’de ise ortaokullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 16.9 kişi iken, bu sayı oluşan sosyal fayda kaybı neticesinde 18.1 öğrenci olarak hissedilmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. 1897 ve 1997 İçin Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları Mukayesesi				
	1897	1997	100 yıllık değişim (sayısal)	100 yıllık değişim (1897=100 endeksi)
Öğretmen sayısı	1,274	68,853	67,579	5404.5
Hissedilen Öğretmen sayısı	934	64,548	63,614	6912.5
Öğrenci sayısı	33,269	1,166,195	1,132,926	3505.4
Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	26.1	16.9	-9.2	64.9
Hissedilen öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	35.6	18.1	-17.6	50.7

Kaynak: Tablo 2,3,4.

4. Tartışma ve Sonuç

Ülkemizde yükseköğrenim ile ilköğrenim arasında uzun yıllar boyunca ortaokullar önemli işlev görmüşlerdir. Kuruluş amacı yükseköğrenim kurumlarına öğrenci yetiştirmek olan ortaokulların cumhuriyet öncesindeki adı rüştiye olup 158 yıl boyunca bu işlevi ifa etmişlerdir. Cumhuriyet öncesindeki adı idadi olan liselerin kuruluşu ertesinde, iki aşamalı ortaöğretim sistemi çerçevesinde ilk aşamayı oluşturmuşlardır. 1997 yılında alınan kararlar birlikte ortaöğrenim aşamasının ilk basamağı olmaktan çıkartılıp, zorunlu sekiz yıllık temel eğitimin son üç sınıfı “altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar” içerisine konularak yeni görev tanımı yapılarak Türk milli eğitim sisteminden resmi olarak çıkartılmıştır.

Bu çalışma kapsamında, Osmanlı Devleti’nin ilk resmi istatistik yıllığını oluşturan 1897 istatistik yılı verilerine dayanarak, 1897 yılında rüştiye öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeyleri ile resmi olarak cumhuriyet döneminde ortaokulların ortaöğrenim aşamasının ilk basamağı olarak son defa işlev gördüğü 1997 yılındaki durum mukayesesine gidilmiştir. Elde edilen sonuçlar, cumhuriyetin kazanımlarının ne denli önemli ve kayda değer düzeyde başarılı olduğunu göstermesi açısından son derece dikkat çekicidir.

İlk olarak ortaokul düzeyinde öğrenci sayısında yüz yıllık dönemde yaşanan artış 35 kata ulaşmış olup bu artış öğretmen sayılarında 54 kata erişmiştir. Sayısal artışın yanı sıra öğretmen sayısında yaşanan artışın çok daha yüksek oluşuyla birlikte, öğretmen başına düşen öğrenci sayısında çok ciddi bir iyileşmenin de ayrıca yaşandığının vurgulanması önemlidir. Bu çerçevede de 1897 yılında 26.1 düzeyinde gerçekleşen öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bir asır sonra 1997’de 16.9 öğrenciye gerilemiştir.

Bölgesel dağılımdaki dengede de kayda değer iyileşme yaşanmıştır. 1897 yılında vilayet ve sancaklara göre öğretmenlerin öğrenci sayılarına göre dağıtımlarındaki dengesizlikten kaynaklanan sosyal fayda kaybı % 26,7’ye ulaşırken, bu oran 1997’ye gelindiğinde sadece %6.3 olarak gerçekleşmiştir. Buna paralel olarak da öğrenciler tarafından hissedilen öğretmen sayıları da 1897’deki 934 kişilik düzeyden 69 katlık artışla 1997’de 63,614 kişiye yükselebilmektedir. Bununla paralel olarak da hissedilen öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da 1897 yılında 35.6’lık düzeyden 18.1 öğrenci düzeyine gerilemiştir. Bu bağlamda milli eğitimde ortaokul aşaması açısından hem sayısal artış hem de bölgesel dağılımdaki eşitlikçi dağıtım sayesinde cumhuriyetin ciddi eşitlikçi kazanımının yaşandığını savunmak yanlış olmayacaktır.

Kaynaklar

- Alcantara, V. ve Duro, J. A. (2004), Inequality of energy intensities across OECD countries: a note. *Energy Policy*, 32: 1257–1260.
- Antel, S. C. (1999), Tanzimat maarifi. *Tanzimat I. 2.* bs. MEB yayınları, İstanbul: 441–456.
- Atkinson, A. B. (1970), On the Measurement of Inequality. *Journal of Economic Theory*, 2: 244–263.
- Benito, J. M. ve Ezcurra, R. (2005), Spatial Disparities in Productivity and Industry Mix: The Case of the European Regions. *European Urban and Regional Studies*, 12: 177-194.
- Carlino, G. ve Chatterjee, S. (2002), Employment Deconcentration: A New Perspective of America’s Postwar Urban Evolution. *Journal of Regional Science*, 42 (2): 455-475.
- Chakravarty, S. (1996), A Measurement of Spatial Disparity: The Case of Income Inequality. *Urban Studies*, 33 (9): 1671–1686.
- Chakravarty, S.R. ve Silber, J. (2007), A generalized index of employment segregation. *Mathematical Social Sciences*, 53: 185–195.
- Çiftçi, M. (2009), “Türkiye’de İllöğretim Öğrencilerinin Öğretmenlerden Sağladıkları Sosyal Fayda Düzeylerinin Atkinson Bölgesel Eşitsizlik Endeksi Yaklaşımıyla Ölçümü (1997-2008)”, *Uluslar arası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi Bildiriler Kitabı*, C. 1., Edirne, 379 – 385.
- Dawkins, C. (2006), The Spatial Pattern of Black–White Segregation in US Metropolitan Areas: An Exploratory Analysis. *Urban Studies* 43 (11): 1943–1969.
- Demir, Necati (2010), “Başbakanlık Osmanlı Arşivlerine Göre 1877-1912 Yılları Arasında Kosova’da Eğitim Ve Öğretim”, *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 2 (3): 5-26.
- DİE (2001), *Türkiye İstatistik Yıllığı 2000*, Ankara.
- DİE (1997), *Osmanlı Devleti’nin İlk İstatistik Yıllığı 1897*, Ankara.
- Duro, J. A. ve Esteban, J. (1998), Factor decomposition of cross-country income inequality, 1960–1990. *Economics Letters*, 60: 269–275.
- Elveren, A. Y. ve Galbraith, J. K. (2008), *Pay Inequality in Turkey in the Neo-Liberal Era: 1980-2001*. University of Texas Inequality Project Working Paper No. 49, April 21, 2008, URL. http://utip.gov.utexas.edu/papers/utip_49.pdf
- Ezcurra, R. Pascual, P. ve Rapun, M. (2007), Spatial Inequality in Productivity in the European Union: Sectoral and Regional Factors. *International Regional Science Review*, 30 (4): 384–407.
- Ezcurra, R. ve Pascual, P. (2007), Regional Polarisation and National Development in the European Union. *Urban Studies*, 44 (1): 99–122.
- Ezcurra, R. ve Rapún, M. (2006), Regional Disparities and National Development Revisited: The Case of Western Europe. *European Urban and Regional Studies*, 13 (4): 355–369.
- Ezcurra, R.; Gil, C.; Pascual, P. ve Rapún, M. (2005), Inequality, Polarisation and Regional Mobility in the European Union. *Urban Studies*, 42 (7): 1057-1076.
- Fedorov, L. (2002), Regional Inequality and Regional Polarization in Russia, 1990–99. *World Development*, 30 (3): 443–456.
- García, I. ve Molina, J. A. (2001), The Effects of Region on the Welfare and Monetary Income of Spanish Families. *Urban Studies*, 38 (13): 2415-2424.
- Gezici, F. (2004), *New Regional Definition and Spatial Analysis of Regional Inequalities in Turkey Related to the Regional Policies of EU*. 44th Congress of ERSA Porto, Portugal, 25–29 August 2004, URL. <http://www.ersa.org/ersaconfs/ersa04/PDF/57.pdf>
- Gezici, F. (2007), Türkiye’nin Bölgelerarası Gelişmişlik Farkları ve Bölgesel Politikalarının Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar – Bildiriler Kitabı*, 12. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, Bölge Bilim Türk Milli Komitesi, İTÜ, DPT, İstanbul.
- Güran, T. (2003), *Osmanlı Mali İstatistikleri – Bütçeler 1841-1918*, DİE, Ankara.

- Çiftçi, M., Seymen, R. (2012). Türkiye’de hanedanlıktan cumhuriyete ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeylerinin Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla ölçümü (1897 ve 1997). *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 815-830.
- Güven, A. (2007), The Role of Incentive Policy on Income Inequality between Turkish Provinces: A Decomposition Analysis. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 14: 20-38.
- Harvey, J. (2005), A note on the ‘natural rate of subjective inequality’ hypothesis and the approximate relationship between the Gini coefficient and the Atkinson index. *Journal of Public Economics*, 89: 1021–1025.
- Heindenreich, M. (2003), Regional Inequalities in the Enlarged Europe. *Journal of European Social Policy*, 13: 313-333.
- Jammalamadaka, S. R. ve Gorla, M. N. (2004), A test of goodness-of-fit based on Gini’s index of spacings. *Statistics & Probability Letters*, 68: 177–187.
- Jones, M. P. ve Mainwaring, S. (2003), The Nationalization of Parties and Party Systems An Empirical Measure and an Application to the Americas. *Party Politics*, 9 (2): 139–166.
- Kapçı, H. Z. (2010), “Terakki-i Maarif Cemiyeti Nizamnamesi”, *History Studies*, 2 (1): 260-272.
- Koçer, H. A. (1973), “Eğitim Reformları Açısından: Öğretmen Yetiştirme Problemi”, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 1-19.
- Lu, D. (2008), China’s Regional Income Disparity - An Alternative Way to think of the Sources and Causes. *Economics of Transition*, 16 (1): 31–58.
- Marks, G. N.; Headey, B. ve Wooden, M. (2005), Household Wealth in Australia: Its Components, Distribution and Correlates. *Journal of Sociology*, 41 (1): 47–68.
- Millimet, D. M. ve Slottje, D. (2002), Environmental Compliance Costs and the Distribution of Emissions in the U.S. *Journal of Regional Science*, 42 (1): 87 – 105.
- Moran, T. P. (2003), On the Theoretical and Methodological Context of Cross-National Inequality Data. *International Sociology*, 18 (2): 351-378.
- Oberwittler, D. (2004), Disorganization Juvenile Offending: The Role of Subcultural Values and Social A Multilevel Analysis of Neighbourhood Contextual Effects on Serious. *European Journal of Criminology*, 1 (2): 201–235.
- Okur, Mehmet (2005), “Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli Ve Modern Bir Eğitim Sistemi Oluşturma Çabaları”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1): 199-217.
- Özmucur, S. ve Silber, J. (2002), *Spatial Income Inequality in Turkey and the Impact of Internal Migration*. URL: <http://62.237.131.23/conference/conference-2002-2/papers/s%FCleyman%20%F6zmucur%20and%20jacques%20silber.pdf>
- Özmucur, S. ve Silber, J. (2005), *Internal Migration, Household Size and Income Inequality in Turkey*. URL: http://www.unisi.it/eventi/GiniLorenz05/25%20may%20paper/PAPER_Ozmucur_Silber_r.pdf
- Öztürk, L. (2005), Bölgelerarası Gelir Eşitsizliği: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması’na (İBBS) Göre Eşitsizlik İndeksleri İle Bir Analiz, 1965–2001. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 10: 95–110.
- Pedersen, A. W. (2004), Measurement Inequality as Relative Deprivation: A Sociological Approach to Inequality. *Acta Sociologica*, 47: 31-49.
- Poulin, R. ve Latham, A. D. M. (2002), Inequalities in size and intensitydependent growth in a mermithid nematode parasitic in beach hoppers. *Journal of Helminthology*, 76: 65–70.
- Ravallion, M. (2001), *Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond the Averages*. World Bank Policy Research Working Paper. 2558, Washington, DC.
- Regidor, E.; Calle, M. E.; Navarro, P. ve Dominguez, V. (2003), Trends in the Association between Average Income, Poverty and Income Inequality and Life Expectancy in Spain. *Social Science & Medicine*, 56: 961–971.
- Sadras, V. ve Bongiovanni, R. (2004), Use of Lorenz curves and Gini coefficients to assess yield inequality within paddocks. *Field Crops Research*, 90: 303–310.
- Salas, R. (1997), Welfare-consistent inequality indices in changing populations: The marginal population replication axiom A note. *Journal of Public Economics*, 67: 145–150.

Çiftçi, M., Seymen, R. (2012). Türkiye’de hanedanlıktan cumhuriyete ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerden sağladıkları sosyal fayda düzeylerinin Atkinson bölgesel eşitsizlik endeksi yaklaşımıyla ölçümü (1897 ve 1997). *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 815-830.

- Schmidt, M. B. ve Berri, D. J. (2001), Competitive Balance and Attendance: The Case of Major League Baseball. *Journal of Sports Economics*, 2 (2), 145–167.
- Sen, A. K. (1973), *On Economic Inequality*. Oxford University Press, Oxford, etc.
- Siew, A.; Lim, K. ve Tang, K. K. (2008). Human Capital Inequality and the Kuznets Curve”, *The Developing Economies*, XLVI-1: 26–51.
- Spatz, J. (2006), *Poverty and Inequality in the Era of Structural Reforms: The Case of Bolivia*. Springer Verlag, Berlin.
- Sweeney, S. H. ve Goldstein, H. (2005), Accounting for migration in regional occupational employment projections. *The Annals of Regional Science*, 39: 297–316.
- Taşkın, Ü. (2009). “1317 (1899-1900) Maarif Salnamesi’ne Göre Trabzon Vilayetinde Eğitim Kurumları”, *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (7): 244-262.
- Tepecik, A. (2002), “İlköğretim I ve II. Kademe, İş Teknik Eğitimi Dersinin, Öğrenciyi Yaratıcılığa Yönlendirme Açısından Değerlendirilmesi”, *G. Ü. Gazî Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (3): 139-147.
- Utt, J. ve Fort, R. (2002), Pitfalls to Measuring Competitive Balance With Gini Coefficients. *Journal of Sports Economics*, 3 (4): 367–373.

Extended English Abstract

Education system except for military education and palace schools (Enderun) was carried out through the foundations in Ottoman Empire until 19. Century. The first reform movement on compulsory education in modern sense was initiated with II. Mahmud’s ‘Talim-i Sibyan’ decree in 1824. But religious education was emphasized in this decree with providing only the Muslim children to continue to the Sibyan schools. Therefore, it is very difficult to base on the basic education in modern sense to the II. Mahmud’s decree dated 1824 in Ottoman Empire. The establishment of Ministry of General Education (Ministry of Maarif-i Umumiye) in 1857 can be shown among the important developments which were experienced in this point. The second important development was the General Education Regulation (Maarif-i Umumiye Regulation). This regulation was created Minister of Education Saffet Pasha. Saffet Pasha created this regulation by the example of that day’s French national education organisation and it involved 198 items.

Major changes, which created the legal bases of the Ottoman Education Organisation together with minor changes until second constitutionalist period and which was introduced with the General Education Regulation that guided the system, can be summarized as follows:

1. Compulsory education law was introduced with the regulation.
2. Schools were divided into several parts and degrees.
3. Innovations were introduced in curriculum.
4. Precautions were taken to characteristic developments of teachers
5. It was decided to establish the provincial directorate of education in provinces
6. Taking precautions were come into question to introduce examination procedure in order to ensure the students’ motivation.
7. The number of schools was increased.
8. Tax from community came into question to finance the expence of schools, in other words tax giving came into question.

9. It was normalized with regulation that Sibyan School must have been ‘primary school with three classes’ in districts and villages and Ottoman junior high school must have been ‘secondary school’ in towns which had more than 500 households.
10. According to this arrangement between 35-40 thousand Sibyan Schools would require and for that reason to meet these schools’ expenses were left to local community instead of the general budget.

When the beginning of the secondary schools are looked at, that can be understood that education started towards the Tanzimat reform era and Ottoman junior high school was officially established in February 5, 1839 and was named as secondary school at the first years of Republic. When Ottoman junior high school was first started, its study period was 4 years, and then it was increased to 6 years with beginning the Daru’l education (university level) in March 21, 1850. In 1869 it was decreased to 4 years and finally decreased to 3 years in 1892. Opening purpose of Ottoman junior high school was to prepare students to higher education institutions. These Mekatib-i Ottoman junior high schools were built in form of schooling time that was gone after Sibyan School. Ottoman junior high school, whose phrase was changed as secondary school in Republic period and which set the first stage of secondary education between elementary school and high school, was removed from the first stage of secondary education and included in elementary education in 1997. Fundamental change about this point is the law, which was introduced by Law No. 4306 and dated 18.08.1997 and according to this law children, who are between 6-14, are educated in 8 years of continuous and compulsory education. Based on this law, elementary schools have been established with combining primary and secondary schools since 1997-1998 education and teaching school years. Therefore, in the comparisons between Ottoman period and Republic period, the last date that is at issue of co-functionality Republic period is the year 1997.

Atkinson indexes were used in this study. Data used in application were taken from website of Turkey Statistical Institute and the first statistical yearbook of Ottoman Empire.

The finding can be summarized as follows: The number of students at secondary level has increased 35-fold in a century. The increase in the number of teachers has reached 54 fold. Total number of students in 1897 was 33.269 within the Ottoman borders and the number of teachers was 1.27. In 1997, the total number of students was 1,166,195 in Turkey and number of teachers was 68.853. Therefore, it is seen that there is a significant improvement in the number of students per teacher as well as the higher increase in the number of students in a century. In 1897 there were 26.1 students per teacher in Ottoman junior high school and in 1997 there was a decrease in number and it was 16.9 students per teacher.

In terms of regional distribution of students and teachers in the secondary school level, it is observed that there is a serious improvement. In 1897 coefficient of Atkinson inequality based on the distribution of teachers according to the number of students was 0.267. Therefore, students’ social benefits level from their teacher was the level of 73.3% of the social benefits to be provided in the event of a full equal distribution. After a century, in 1997, coefficient of Atkinson inequality based on the teachers’ distribution according to the number of students was 0.063. Therefore, students’ social benefits level from their teacher was the level of 93,7% of the social benefits to be provided in the event of a full equal distribution. Thus, students’ social benefits levels from their teacher in a century increased in number and these levels improved in the ratio of 20,4% with rising to 93,7 % of the social benefits to be provided in the event of a full equal distribution.

By definition, in Atkinson inequality index approach the loss of social benefits generate the unsensible part or in other words the part that is felt as nonexistence. When the subject is examined in this context, the number of teachers (1,274) in 1897 was felt actually teacher level distributed by students as perfectly balanced at 934. After a century, in 1997, teacher numbers increased to 68,853 was felt teacher number levels distributed by students as perfectly balanced at 63,614.

There was a significant improvement in balance of regional distribution, too. In 1897 the loss of social benefits resulted from imbalance distributions of teachers according to number of students by province and district reached 26,7%. In 1997, this ratio was only 6.3%. Concordantly, the teacher numbers that were felt by the students increased to 63,614 in 1997 from 934 with a 69 fold increase in 1897. In parallel with this, in 1897 the number of students per teacher decreased to 18,1 student level from 35,6. In this connection, to defend the serious egalitarian attainment of republic won't be wrong in terms of secondary school due to both numerical increase and egalitarian allocation in regional distribution in national education.